

Asia: VN/3049/2021

Lausuntopyyntö opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevasta selvityksestä

Lausunnonantajan lausunto opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevasta selvityksestä

1) Opettajarekisterin hyödyt ja käyttötarkoitukset: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisterin tuottamiin hyötyihin ja rekisterin käyttötarkoituksiin. Onko rekisterin hyödyt ja käyttötarkoitukset kuvattu selvitysraportissa onnistuneesti ja eri tahojen tarpeet ja näkökulmat huomioiden? (Ks. raportin luku 6, osin myös luku 7).

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto näkee opettajarekisterin kehitystyön tärkeänä, perusteltuna ja hyödyllisenä asiana useasta eri näkökulmasta katsottuna. Liittomme vaatii, että opettajarekisteri on saatava käyttöön mahdollisimman nopealla aikataululla, jotta erityisesti opettajankoulutuksen tarpeita voidaan ennakoida tarkemmin kaikkialla Suomessa. Toimivan opettajarekisterin ansiosta opettajankoulutuksen volyymia ja erikoistarpeita pystyttäisiin huomioimaan entistä paremmin. Tällä hetkellä Suomessa ei ole käytössä luotettavia mittareita tai rekistereitä opettajankoulutustarpeiden ennakoimisen tai suunnittelun tueksi. Parhaimmassa tapauksessa myös vastavalmistuneiden työllistyminen helpottuisi, kun työnantaja pääsisi rekisteristä näkemään uusien valmistuneiden opettajien tietoja kelpoisuuksineen.

Selvityksessä esitettyt hyödyt ja käyttötarkoitukset on kuvattu perustellusti oppijoiden, opettajien, opetuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä muiden tahojen kannalta. Aikaisemmat ja tällä hetkellä käytössä olevat opettajien tiedon keräämiseen tarkoitetut toimintamallit sekä järjestelyt eivät palvele koulutus- ja kasvatustarpeita. Tästäkin syystä opettajarekisterin kehittäminen on perusteltua ja uuden rekisterin tulisi olla helppokäyttöinen, jotta siitä ei koituisi lisätyötä kouluille ja opettajille. Nykyiset kolmen vuoden välein toteutettavat kyselyt tuottavat lisätöitä opettajille, mutta matalien vastausprosenttien takia nykyiset kyselyt eivät kuitenkaan tuota luotettavaa tietoa kokonaistilanteesta. Opettajapula näkyy jo tällä hetkellä varsinkin tietyillä opetusaloilla ja tilanne saattaa muuttua vielä heikompaan suuntaan, joten rekisteri on saatava toimimaan mahdollisimman pian.

2) Opettajarekisteriin liittyvät haasteet: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisteriin liittyviin haasteisiin. Onko opettajarekisteriin ja sen perustamiseen liittyvä haasteet huomioitu selvityksessä onnistuneesti? (Ks. osin luvut 6, 8 ja 9)

SOOL korostaa myös tässä asiayhteydessä, että opettajarekisteri ei saa lisätä koulujen ja opettajien nykyistä työmäärää. Liittomme toivoo rekisterin perustuvan toimivalle automatisoinnille, jotta opettajat välttyisivät toistuvilta kyselyiltä sekä selvityksiltä. Lisäksi tietojen päivittämisen järjestelmään tulisi olla helppoa ja käyttäjäystävällistä. Uuden opettajarekisterin vaikuttavuuden kannalta on olennaista saada ajankohtaiset tiedot kaikilta opettajilta, jotta rekisteri voi toimia täydellä potentiaalilla.

3) Opettajarekisterin kohderyhmät ja vaiheittainen eteneminen: Pyydämme kommentteja raportissa esitettyihin opettajarekisterin kohderyhmiin ja vaiheittaiseen etenemiseen. Jos opettajarekisteri perustetaan, mitkä kohderyhmät opettajarekisterin tulisi kattaa, mitä koulutusasteita sen tulisi koskea? Miksi? Onko selvityksessä esitetty opettajarekisterin perustamisen vaiheistaminen tarkoituksenmukaista? (Ks. luku 7)

Rekisterin vaiheittainen kehitystyö on perusteltua, sillä opettajia on määrällisesti paljon ja kyseessä on suuren kokoluokan uudistus. SOOL linjaa kuitenkin, että varhaiskasvatuksen on kuuluttava opettajarekisteriin heti ensimmäisestä vaiheesta lähtien. Varhaiskasvatuksen ulossulkemiselle ensimmäisestä vaiheesta ei ole riittäviä perusteluja ja SOOLin kannalta on ehdottoman tärkeää, että varhaiskasvatuksen opettajia arvostetaan entistä enemmän ja varhaiskasvatuksen opettajien tilanteesta saadaan mahdollisimman tarkkaa tietoa. Lisäksi varhaiskasvatukseen liittyvät tiedot ovat jo olemassa VARDA-rekisterissä, joten kyseisen rekisterin tietoja pitää pystyä hyödyntämään myös opettajarekisterin kehitystyössä.

SOOLin kannalta on myös toivottavaa, että vaiheittaisesta etenemisestä huolimatta ammatillinen koulutus, vapaa sivistystyö, taiteen perusopetus sekä korkeakoulut lisäävät opettajarekisteriin heti kun se on mahdollista. Tämä vaatii sitä, että opettajarekisterin laajentamiseen liittyvät toimenpiteet aloitetaan mahdollisimman pian.

4) Opettajarekisterin sisällöt: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisterin sisältöihin. Mitä tietoja rekisterin tulisi kattaa? (Ks. luku 7.3)

Kokonaisuudessaan opettajarekisterin sisällöt näyttävät toimivilta, mutta suoritettujen sivuainekokonaisuudet on tärkeä saada rekisteriin mukaan jossain vaiheessa. Rekisterin "nollavuoden" määrittäminen on haastavaa ja asettaa opettajat eriarvoiseen asemaan. Vaikka SOOL pitää uran alkuvaiheessa olevien opettajien asioita erityisen tärkeinä, tällainen käytäntö ei ole suotava ja "nollavuoden" määrittämiselle on luotava vaihtoehtoinen malli.

Opettajarekisteriin ei ole tarkoituksenmukaista kerätä kaikkea mahdollista tietoa opettajista ja yksityisyydensuojaan liittyvät ulottuvuudet on huomioitava erityisen tarkasti. Rekisterin kehitystyön

ensimmäisessä vaiheessa merkittävimpiä tietoja ovat henkilötiedot, kelpoisuudet, täydennyskoulutukset sekä tiedot kaikista viroista/toimista. Kelpoisuuteen liittyvistä tiedoista tulee käydä ilmi tutkinnot, suoritettut kelpoisuudet opetettavista aineissa sekä kelpoisuuden antavat pedagogiset opinnot.

5) Opettajarekisteriin liittyvät tiedonsaantioikeudet ja tietosuojakysymykset: Pyydämme kommentteja opettajarekisteriin liittyviin tiedonsaantioikeuksiin ja tietosuojakysymyksiin. Pitäisikö opettajarekisterin tietojen saatavuus organisoida jotenkin toisin kuin mitä selvityksessä esitetään? (Ks. erityisesti luku 9.5; osin myös muut luvun 9 alaluvut)

Selvityksessä esitetty opettajarekisterin tietojen saatavuus sekä tietosuojakysymykset on esitetty laadukkaasti ja SOOL on samaa mieltä siitä, että tallennettujen tietojen luovuttaminen on järkevä hoitaa samalla tavalla kuin muissakin vastaavissa tietovarannoissa.

6) Opettajarekisterin kustannukset: Pyydämme kommentteja rekisterin perustamiseen ja ylläpitoon liittyviin kustannuksiin. Onko opettajarekisterin kustannukset kuvattu selvityksessä onnistuneesti? Millaisia selvityksen ulkopuolelle jääneitä kustannuksia opettajarekisterin perustamisesta ja ylläpidosta voi aiheutua? (Ks. pääasiassa luku 8.1)

Vaikka opettajarekisterin perustamis- ja alkukustannukset ovat suuret, uskomme opettajarekisterin olevan pitkällä aikavälillä myös kustannuksellisesti järkevä ratkaisu. SOOL on myös samaa mieltä siitä, että tietovarannon tulee linkittyä saumattomasti muihin OPH:n tietovarantoihin ja kustannuspuolella tulee hyödyntää aikaisempien tietovarantojen tuomia skaalahyötyjä.

Tämänhetkisen selvityksen kustannusarvion on oltava kuitenkin tarkempi ja kokonaiskustannuksista pitää olla vielä täsmällisempi käsitys. Perustamiskustannusten jälkeen opettajarekisterin käyttökustannusten on oltava kohtuulliset. Selvityksessä ei mainita myöskään selkeästi ylläpitokustannuksista vastaavaa tahoa, joten tähän asiaan on saatava selvyys kehitystyön aikana.

7) Vaihtoehdot rekisteripohjaiselle tiedonkeruulle: Pyydämme kommentteja vaihtoehtoista rekisteripohjaiselle tiedonkeruulle. Onko esityksessä huomioitu riittävän kattavasti muut vaihtoehtoiset tavat tiedonkeruulle? Olisiko selvityksessä esitetylle opettajarekisterille toimivaa vaihtoehtoa, joka tuottaisi tarvittavaa tietoa opettajista? Miten nykyistä kolmen vuoden välein toteutettavaa opettajatiedonkeruuta tulisi kehittää nykyisiä ja tulevia tietotarpeita vastaavaksi? (Ks. pääasiassa luku 8.3, myös 3.4)

SOOL kannattaa opettajarekisterin perustamista ja uskoo, että rekisterin avulla opettajien tilanteesta saataisiin ajankohtaisempaa ja luotettavampaa tietoa eri käyttötarkoituksiin. Selvityksessä on huomioitu muut vaihtoehtoiset tavat perinpohjaisesti ja selvityksessä kuvattu opettajarekisteri on näistä vaihtoehtoista toimivin ratkaisu.

8) Muut mahdolliset huomiot opettajarekisteriselvitykseen liittyen

Opettajarekisteri kasvattaa tasa-arvoa ja ammatin arvostusta. Rekisteri tulee olla osana työnhakuprosessia valittaessa hakijaa vakituiseen virkaan, näin voidaan varmistua hakijan pätevyydestä ja lisätä luotettavuutta koko ammattikuntaa kohtaan.

9) Kannatatteko selvityksessä kuvatun opettajarekisterin perustamista?

Kyllä

Liuski Kalle
Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry